

Presidentval MED FÖRHINDER

TEXT **NANCY HATCH DUPREE** ÖVERSÄTTNING **CHARLOTTE HJUKSTRÖM**

OBS!

Nancy Duprees text skrevs innan en ny President hann utses!

Dessvärre avgjordes inte presidentposten med hjälp av valresultatet, eftersom den inte anses tillförlitlig. Den kom av den överenskommelse mellan de bägge kandidaterna som USAs utrikesminister, John Kerry, bidrog till att förhandla fram. Av den anledningen blir det fel att påstå att detta var det första demokratiska maktskiftet i Afghanistan. Däremot är processen det första fredliga maktskiftet sedan 1901, och det är ju stort i sig. Överenskommelsen om att dela på makten mellan de två kandidaterna är kanske inte den bästa, men den löste den omedelbara politiska krisen och innebär att en viss stabilitet nu infunnit sig. Även om det uttrycks besvikelse över att valsystemet och demokratin inte fungerar är reaktionerna på uppgörelsen i stort sett positiva hos befolkningen.

ANDERS FÄNGE

Den eufori som först följde det afghanska presidentvalet i april gick snart över. Dessutom rasade förtroendet för valprocessen till nya bottennivåer. Läget blev åter osäkert och människor tappade modet. Än en gång har Afghanistan ställts inför en förlamande politisk kris.

Tiden innan och strax efter valet präglades av optimism, men den började falna redan i maj när en granskning visade att tusentals röstsedlar kan ha varit manipulerade. Chockerande rykten gjorde gällande att medlemmar av både Oberoende valkommissionen (Independent Election Commission, IEC) och Valklagomålskommissionen (Electoral Complaints Commission, ECC) var inblandade i valfusket. Rapporterna om att statsanställda över hela landet, inklusive guvernörer, distriktsledare, borgmästare och lokal säkerhetspersonal, också hade deltagit i fusket var tyvärr inte lika chockerande. Det var snarare väntat.

Det preliminära resultatet efter första valomgången redovisades den 15 maj. Då ledde Abdullah Abdullah med 45 procent före Ashraf Ghani, som fick 31,6 procent av rösterna. Ingen av dem kom alltså upp i de 50 procent plus en röst som lagen kräver. Enligt konstitutionen går valet då till

en andra omgång. Ashraf Ghani vägrade att acceptera valresultatet från den första valomgången och hävdade att minst 800 000 röster var falska. Detta ledde till hätska diskussioner. IEC bestämde att valets andra omgång skulle ske den 14 juni. De båda huvudkandidaterna skaffade då stöd hos andra kandidater, och reste ut i provinserna för att värva nya röster. I takt med att omvalet närmade sig blev sympatierna allt klarare, samtidigt som det fanns en uppenbar apati bland väljarna och en oro för etnisk splittring.

IEC fick snabbt ta tag i den komplicerade logistiken inför omvalet. De blev till exempel tvungna att stänga gamla vallokaler och öppna andra för att hantera de nya säkerhetshoten. De behövde också trycka 15 miljoner nya valsedlar och distribuera dem, samt skaffa fram helikoptrar för att kunna leverera valsedlarna till osäkra områden utan att riskera fusk på vägen. Det rådde dessutom allvarlig brist på kvinnliga valövervakare till kvinnornas vallokaler i de landsbygdsdistrikt där valfusket hade varit omfattande. Hälften av valövervakarna hade fått sparken, och IEC stod inför den enorma målsättningen att rekrytera 9 000 nya läskunniga kvinnor på kort tid. Det spekulerades om att det verkliga behovet vid vallokalerna snarare var 40 000 läskunniga kvinnor.

Ytterligare ett bekymmer inför omvalet var

säkerhetsfrågorna. Motståndsgруппerna blev allt mer aggressiva och genomförde attacker över hela landet i princip dagligen. Attackerna riktades inte längre enbart mot militären och polisen, utan också mot flygplatser, internationella organisationer i Herat och olika platser i Kabul. Attackerna var menade att avskräcka befolkningen från att rösta, men afghanska militärer och poliser lyckades begränsa attackerna mot vallokalerna till ett minimum.

Efter omvalet kom beskedet att drygt åtta miljoner människor hade röstat, alltså en miljon fler än i den första valomgången. Detta fick många att höja på ögonbrynen, eftersom valobservatorerna konsekvent hade rapporterat om mycket lägre närvaro i vallokalerna. När de preliminära valresultaten sedan offentliggjordes den 7 juli förvärrades krisen ytterligare. Ashraf Ghani hade fått 56,44 procent av rösterna, en miljon röster fler än Abdullah Abdullah som fått 43,56 procent. Tusentals anhängare till Ashraf Ghani firade på Kabuls gator, samtidigt som Abdullah Abdullah hävdade att siffrorna var grovt osanna. Han förklarade att han tänkte bojkotta rösträkningen och hotade med att upprätta en parallellregering. Abdullah Abdullahs anhängare slog läger runt om i huvudstaden för att uttrycka sina protester. Trots att demonstrationerna var fredliga och genomfördes på ett ansvarsfullt sätt ökade spänningarna. Överallt hördes varningar för att landet skulle slitas sönder av våldsamheter, och ett olycksbådande dödläge hotade stabiliteten i landet.

Den 12 juli flög USA:s utrikesminister John Kerry till Afghanistan för att bryta dödläget genom att diskutera med FN och de båda presidentkandidaterna. Diskussionen mynnade ut i en överenskommelse om att räkna om samtliga 8,1 miljoner röster i omvalet. Kandidaterna har lovat offentligt att respektera resultatet och betrakta det som bindande. Om de sedan faktiskt kommer att göra det återstår att se. I överenskommelsen finns också ett förslag om att bilda en nationell enhetsregering, där vinnaren blir landets

president och förloraren blir premiärminister och regeringschef. (Se faktaruta). Det förslaget har inte fått någon struktur ännu, och reservationer mot förslaget började cirkulera nästan omedelbart. Presidentkandidaterna träffas regelbundet, men de delar inte med sig av innehållet i sina diskussioner.

» Trots att demonstrationerna var fredliga och genomfördes på ett ansvarsfullt sätt ökade spänningarna.

Den här gigantiska röstomräkning är nyckeln till Afghanistans framtid. För att det ska ske måste valurnor från 23 000 vallokaler i provinserna flyttas till valkommissionens huvudkontor i Kabul, men det är inte det svåraste problemet. Ännu svårare är det att definiera vad en ogiltig valseedel är, på ett sätt som är acceptabelt för båda sidor. Efter-

som processen inleddes alltför snabbt finns inga kriterier för vilken typ av valfusk som ska göra en röst ogiltig. När detta skrivs har kandidaternas ombud stoppat rösträkningen vid minst två tillfällen när det har rätt oenighet om någon valsedeles giltighet. Detta genom högljudda gräl eller genom att lämna lokalerna i protest. Det kan också mycket väl uppstå ytterligare förseningar längre fram, när det är dags att besluta om vilken instans som ska ha sista ordet. Abdullah Abdullah vill att FN ska spela en avgörande roll, medan Ashraf Ghani föredrar IEC.

Det finns de som tror att det kommer att dröja flera månader innan slutsegraren är korad, trots att 100 team med granskare från IEC arbetar i två skift tolv timmar om dagen. Teamen bevakas dels av kandidaternas ombud, dels av tusentals nationella och internationella observatörer. Bland annat har FN skickat 242 utbildade observatörer, och ideella organisationer har skickat minst 222 personer. Arbetet utförs i tre jättelika lagerbyggnader vid IEC:s huvudkontor, i 37 graders värme utan luftkonditionering eller fläktar, och utan mat eller dryck eftersom det är fastemånaden ramadan. Enligt de ursprungliga planerna skulle rösträkningen gå igenom 1 000 valurnor om dagen, men alla avbrott och meningsskiljaktigheter har lett till att de ligger efter med 4 400 urnor. I slutet av sommaren hade bara 60 procent av valurnorna kommit fram till Kabul och inte en enda valseedel hade ogiltigförklarats, eftersom det fortfarande råder oenighet om kriterierna. Landet befinner sig nu i en sorts limbo, där statsapparaten nätt och jämnt fungerar, folket oroar sig för framtiden och landets internationella rykte står på spel. Trots detta vågar jag fortfarande tro på att afghanerna kommer att ta sig igenom krisen, som de har gjort så många gånger förr. ♦

Nancy Hatch Dupree

NANCY HATCH DUPREE